Opus putile de cautelis Medicoꝝ editū a clariſſimo philoſopho ac medico Magiſtro gabriele zerbo ueronenſe theorice medicine ordinariam ſtudii patauini publice legente ſub āno domini.M.cccc.lxxxxv.

Prologus.

PErfectum Medici regimē ī actu eius operatiuo ſicut & uiuendi hominis modus completur ꝑ rōnem arte pfectā. Humanū.n.genus arte & rōnibus uiuit primo methaphiſice. Perficitur aūt ratio ꝑ artem medicinalem cū obſeruatione diligenti canonum tam ptis theorice:q̄ practice medicine. Hoꝝ uero obſeruatio diligēs potiſſime adimpletur triplici inſtrumēto. Primo īuocatione diuini auxilii qd̄ ꝓceptum nobis inſinuat ꝓnceps prima ꝑmi dū ait Inprimis deo gratias agāus &c. Et haliabas primo regalis diſpoſitiōis dum inquit hominē medicum ad deum eſſe ſuſpicientem. Et Ioannes Meſue de appropriatis:Deum o medice in cunctis prepone &c. Secūdo uero adimpletur conatu uoluntatis:ſtudio:& diligētia ut neq; die: neq; nocte ſtudium itermittatur:Sed lectione aſſidua:& meditatiōe indeſinenti:quum meditatio clauis exiſtit ſapientie. Inde haliabas loco allegato: Oportet medicum magis lectione occupari: ſtudioq; conſiderationis librorum medicine: nec negligat:aut faſtidiat eos quottidie legere. Et damaſcenus in afforiſmis habundanter libros peritorum uiroꝝ legere & eorum ſecreta diſcutere iuuat hoiem ſapiētē. Tertio adimpletur obſeruatione Canonū medicinalium diligenti euitatione falſe doctrine:nec non deceptionis: & infamie nōnunq̄: ut q̄ cōtingentiū in actu opatiuo medici. Non.n.oportet cuicūq; ſcripture credere:ut galienus ait primo de ſimplici medicina: Et qui non timet infamiam in uerecundus cenſetur. Similis enim uidetur obſeruatio canonū medicine obſeruationi legis euāgelice que conſimiliter perficitur. Primo imploratione diuini auxilii:dicente legis latore q̄ eſt Saluator noſter mathei.x.capitu.petite: & dabit̄ uobis & querite: & inuenietis : Pulſate & aperietur. Secundo conatu liberi arbitrii:propterea dicitur ibidem intrate ꝑ portam arctam: quoniā lata eſt porta: & uia ſpatioſa :que ducit ad ꝑditionem. Tertio euitatiōe falſe doctrine & deceptionum quū ibidem dicatur attendite.i. diligenter cauete a falſis prophetis.i. doctoribus hereticis:Veniunt.n. ad uos in ueſtimentis ouiū:Interius autē ſunt lupi rapaces: ab operibus.n. eorum cognoſcetis eos. Aliquādo enim cauēde ſunt inſidie malignantium & emulantiū :propter qd̄ dictum fuit mathei.x.cauete aūt ab hoībus.Propter qd̄ in actionibus humanis cū prudentia aliquando declinanda eſt malitia perſecutoꝝ: iō dictū eſt ibidē: Eſtote prudentes:ſicut ſerpētes. Exemplo beati pauli tarſenſis q cognoſcens malitiā iudeoꝝ in hyeruſalem:quom ipſe eſſet ciuis romanus ex priuilegio appellauit ad ceſarem. Aliquādo etiam occurren-

te necessitatē: siue amaritudic̄ fellis: qd' precipitur ibidem pcedendum est in humāis. & dicitur. Estote simplices sicut columbe. Vnde licet astutia uulpina: & mores lupini de quibus meminit haly rodoā secundo tegni: cōmento. xiii. sint in medico illaudabiles: & similiter ruditas bouina de qua galienus primo uirtutū naturaliū libro capitulo. viii. sed medio mō incedendū sit. Attamen difficile est hiis tēporibus lu-ctuosis tute incedere cum hac mediocritate pp insidias malignātium emulorū. Oppor tet aūt medicum in arte tua eo magis obseruare que dicta sunt in actu opatiuo medicinali: quo difficile ē hoiem existentē non peccare: ut ait galienus secūdo meimir. alia qdem ut ignorātem & alia uero ut male iudicātem: & alia ut negligenter scribentem supple: aūt docentē: aut quomodo licet aliter opantem: ut inaduertentē: & ad delectabilia humana descendētem. Et damascenus in afforismis. neq; n. hūana natura erroris periculum i currere potest. presertim in subtilibus: pp quod melior medicus iudicatur ab hali. n. secūdo tegni qui existimatiōi artificiali magis appropinquat. Vt igitur in difficultate non peccandi: siue non errandi in medicando minus delinquant medici: ut ad extimationē artificialem non impediti: neq; distracti ppinquius accedant: ut recte cōsequi possint finē intentū tractatum de cautelis medicoꝝ aggrediamur cohopante illo q omniū uiuentiū est tutela. Cautelas aūt per capita tangemus qa omnū eaꝝ in singulari ipossibilis est cognitio: qa in ifinitū pcedūt: sicut in infinitū contingit intellectū humanū put reflectitur ad sensum errare pcipue in actionibus humanis: nō minus forte q̄ peccata: seu monstra i natura eueniant pp uarias materie dispositiones. Est aūt cautela cū diligenti attentione euitatio deceptionis. i. fraudis: & delusionis: & isamie. i. ignominie: & dedecoris occurentiū medico in actu eius opatiuo circa corpus humanū dirigente intellectu practico ad honorē: & utilitatē medici tuenda: uel consequenda finaliter ordinata. In qua notificatiōe exprimūtur omnes cause cautele uidelicet materialis: formalis: efficiēs: & finalis. Describitur āt cautela p actū: & non per habitū cum dicitur iuitatio cū diligēti attentiōe ut denotetur medicū ad picula assidua ac ferē quotidie capiti suo emergentia i actu operatiuo uitāda debere esse aīo semp prompto: atq; itento nō minus q̄ athlete. Nam sicut illi ad certandū uocati: piectis altebrachiis cōsistūt caputq; & os suū māibus oppositis quasi uallo pmuniūt: ita medicus omni cautelaꝝ genere aduersus uim petulantiaq; malignantiū debet esse aīo: & ope semper itentus. Questiōis aūt querentis utrū consideratio de cautelis attineat pti practice medicine: aut theorice. Solutio est facilis: qa annectitur: & attinet parti que docet modū & qualitatem opandi & alterius que stiōis etiā solutio patet cū queri solet utrū ad oēm medici actiōne cōferat usus cautelaꝝ: adeo q licet utilis sit

actui cōseruatiuo pseruatiuo:& re-
ſuptiuo eſt tamē magis i uſu in actu
curatiuo medici. Sicut aūt ad ea q̄
i libris medicoꝝ tradita ſūt cogno
ſcendum:& p ea opandū pcipue ut i
egritudine non ipediatur debita ac-
tio uirtutis cōtra morbū opportet
medicū nō ſolū ſeipſū prebere q̄ op
portet facientē ſed ēt egrotantē & p
ſentes:& que extrinſecus ſūt ut ypo
cras prima pticula afforiſmoꝝ. Ita
medicū pſciſcentē ad artē medici-
nalē cōſequutuꝝ ex ea gloriā:& ho
norē:& utilitatē:ut re ipa:& nō no-
mie ſolū medicus habeat:utq; eui-
tet cū diligenti attentiōe deceptiōes
& iſamiā ſex modis i genere oppor-
tet eſſe diſpoſitū iuxta quos modos
erūt ſex capitula. Primo quātū ad
modū ſe habēdi ſcdm̄ diſpōnes tā
aie:q̄ corporis:a generatiōe contra-
ctas:& ſecundū ea q̄ ſibi debent dū
addiſcens ē. Secūdo q̄tū ad modū
ſe habēdi erga deū. Tertio quantū
ad modū ſe habēdi in ſeipo: quo ad
diſpōnes animi & corporis ex tēpore
acqſitas. Quarto quātū ad modū
ſe habēdi circa egrotantē. Quinto
quantū ad modū ſe habendi quo ad
pſentes:& aſtantes mulieres:diſcipu
los:plebē:& aromatariū. Sexto q̄-
tū ad modū ſe habēdi reſpectu eoꝝ
q̄ extrinſecus ſūt. In hoc uero opu
ſculo illuſtrium medicoꝝ ſentētias
ſub compēdio ſequemur eos: et nō
ingrate noīando. Eſt.n. benignū
atq; igenui pudoris plenū fateri per
quos pfeceris ut ait Plinius imitan-
tes i hoc qcunq; ab atiqs ſcripta ſūt
& ab hypocrate maxime oīum bo-
norum nobis duce.

Sit āt pſēs opuſculū dignis eo oībus
cōe.idignis uero nequaq̄.uoco āt in
dignos anctore gali.li.pnoſti.qcūq;
praui ſūt aīa:& nō gra diſcēdi aliqd
legūt ſed ut aliquē poſſint calūniaṙ.

Capitulum primum.

De modo ſe habēdi medici ſecun
dū diſpōnes tā aīe q̄ corporis a gene
ratiōe cōtractas: & ſecūdum ea que
ſibi debentur:ut diſcens eſt.

e Xpedit ei q ſapiens oīo: &
cōſumatus futurus ē medi
cus ut nāa pticeps ſit eaꝝ
reꝝ de qbus ait ypoc.li. de
lege.Ingēio ualet doctria bōis mori
bus puerili ē iſtitutiōe laborādi ſtu
dio & tpe ſimili.n.mō medēdi facul
tatis cognitio prouenire cernit: quē-
admodū naſci & pcreari uident ea:
que terre mādantur. Ingenium.n.
noſtrū ē ueluti ager docentium do-
ctrine ueluti ſemina:puerilis educa
tio: ut tēpeſtiua ſemētis.i. ut i terrā
cultā cadat ſecūdū tps.Locus i quo
pcipiē ſicut ager cōtinēs:q ſatis nu
trimēto eē ſolet uegetabilibus.i. nu
trrimētū ex cōuenīēti aere factū.La
borādi ſtudiū ē ipſa cultura:Sed tē-
pus oīa hec corroborabit: efficietq;
ut pfecte nutriātur atq; maturēt. In
primis āt igēio opus ē quo repugnā
te uana ſūt cetera:Nā qd natura ne.
nēo ſe.au.Multi āt hoīum dixit ga-
lie.prio uirtutū natura. Et ſi i pluri
bus fortūati ſūt:ita tamē iſipiētes &
tardi ſt ut nō itelligāt cōſeqntiā ſer
mōis ſed mallē tales ad fabriles artes
pceſſiſſe.Sed ſi qdē ad qd finiēt de-
us nouit:hos alibi appellat galie. de
gener lapidis molēdini:pp qd laudā
da ē plaot.ſniapueros.ſ.q libtate uo

lũtatis ſydeꝝ:ac nature inclinatiõe nõ adhuc renitunť ex eorũdẽ ſyderũ uirtute põſtedere in ſe abilitatẽ ad unã artẽ uel ad aliã in qua ſi exercitantur pſcẽti cuadũt. Et ſi reluctẽtur & alias exerceãt nunq̃ pp naturc ad illã artẽ ineptiã pfectionem cõſequũtur. Probet igiť ſeipm hõ anteq̃ medicine ſcie fores ingrediať ne reluctãte eius ingenio & natura: i uanũ laboret. Nã cum oĩa in libris tradi nõ poſſint:arti: &ſcie ingeniũ ſubmiſtrarc opus ẽ. Naturale enĩ ĩgeniũ medici adiuuat artẽ & naturã regentẽ:cõtrariũ uero contrariũ: ut docet Damaſcenus in afforiſmis Ideo rcc̃te ait Galienus octauo terapẽtice:natura prudẽtẽ medicum eẽ oportet. Et Iacobus Alchindi:Medicus ingenioſus eẽ debet ut ſuo naturali ĩgenio inueĩat ea:atq; ſuppleat que nõ potuerũt ſapiẽtes ligua pferri:neq; in hac ſcĩa ſcribi potuerũt Ingenio uero nõ repugnãte ad optimam uiã procedet q ad medicinam accedit. Inſtitutis & documẽtis ars medicinalis pcipieť :quc eo diligẽtius uendicabitur & addiſceť:ſi etiã a pueritia erudiaťeo mõ quo ingenioſos educari & inſtitui oportet. Et q̃a ſcc̃dũ ineptitudinẽ diſcentium ãni multiplicanť: ut ait galienus i libro pronoſticationũ.iõ multo tẽpori multũ ſtudij adiiciẽdũ ẽ: ut iã cõfirmata corroborataq; artis pceptio iocũdos fructus ſine difficultate parere poſſit: quod etiã pulchertime docere uideť Galienus ſecundo uirtutũ naturaliũ:cũ ait:Oportet debẽtem cognoſcere:aut addiſcere quid aliis melius moxq; & natura & pria doctrina multũ ab aliis differre. Cũ enim fuerit pauor: poſſidere debet hcretica i uenereã inſaniẽ ueritatis ac ſi pro ueritate iſaniret & neq; die neq; nocte deficere & attẽte addiſcere quecũq; a glorioſiſſimis dcã ſunt ueteribus.Cũ uero in ſtatũ uenerit: iudicare eũ & examinare tpe q̃ multo:& intueri q̃ta quidẽ cõcordant his que mãifeſte apparẽt:quanta uero diſtãt:& ita hec quidẽ eligere:illa uero auertere ſciat: q uult alios precellere. Incũbet igiť pro uiribus futurus medicus a primis annis erudiri:non ſolũ in his artibus quas de triuio dicũt dyalctica:uidelicet ſine qua ut ait Galienus nõ ſciť ueritas: neq; ſaluaťquis ab errore:rhetorica pariter & grãmatica: & eis quas de quatriuio ariſmetica uidelicet muſica:geometria & aſtrologia:q bus ille de triuio adminiculãtur in eis ſaltem tãtũ proficiẽdo: q̃tũ medicialis ſcĩa poſcit.Philoſophia tamẽ naturali ut principali nõ neglecta:primo & ab adoleſcẽtia medicine ſcie inſudandũ eſt:auctore Halyabate. Cuſtodia enim tũc fit facilior q̃ i ſenectute que domus obliuionis exiſtit.

Ad harũ autẽ ſciarũ eruditionẽ hcndã adire expedit celebrata gymnaſia:in qbus nõ uulgaris auctoritatis uiri clariſſimi & probatiſſimi docentes reſident:quos futurus medicus pudore quodam & reuerẽtia:ut decet obſeruet:eorũ dictis fidẽ adhibeat:ut diſcat: eoſdẽ magnificet: & cõmendet:ut ab eis diligať eorũ peritiã & auctoritatem pdicet:auctore ypocrate in iureiurando pro honore dignos:eorumq; merita nõ ali

ter q̃ p̃ris hẽat: Eisdẽ retribuat: & di uitias cõicet. Ait enim haliabas: Si cut generatiõis cã ẽ pater: sic & magister excellẽtie & expressionis: mo rusq; discipuli ad sciam extat causa ab adolescẽtia itaq; p̃stat studio die noctuq; incũbere: & que intelligun tur mẽorie custodiẽda cõmendare: non intellecta uero sibi manifestari quẽpiã non pudeat: neq; quis negligat. Postq̃ autẽ adultus in medicina fuerit: familiare se doctori suo uel alteri facere expedit: eũq; comitare ut uideat: que & ipse exerceat: & secũdum eũ doctrinari: & oculata fide uidere: quẽ & ipse doctrinã prius acquisierit. Certior enim aure arbiter ẽ oculus: ut ait Flaccus. Memor continuo uerborũ Galiẽi octauo terapentice: Medicus non potest esse perfectus nisi exercitatus. Dixit haliabas: Expedit hãc querenti artẽ plurimũ hospitalia: & domos ac loca infirmorum frequẽtare propter multas eorum medelas cum magistris & peritis medicis ad ingrendas eorũ qualitates & accidentia que in eis fuerant. Inquit Nicolus. Nullus q̃tumcunq; studiosus fuerit in actũ curationes exire p̃sumat: nisi prius tempore q̃multo curare uiderit propter quod dictũ est nulli nisi exercitato: & in curatione egrorũ enutrito credẽdum ẽ medico. Quod si Auicẽna dicat prima primi: q; medicus sciens potest exire in opus: & si nunq̃ operatus fuerit: non tamen est ei possibile scire q̃ plura que nõ possunt in doctrina tradi: que tamẽ medico necessaria sunt nisi exercitetur in curis infirmorũ. Vnde Auerrois dicit: Ad perfectionem medici ne requiritur duplex actus. Vnus acquisitus per doctrinam & studiũ: & alius est actus circa particularia: qui non est docibilis: sed suasibilis: uel assuesibilis. Et Alpharabius in libro de diuisione sciarum. Medicus nõ fit medicator perfectus: nisi per duas uirtutes: quarum una ẽ uirtus super uniuersalia & canones que acquiritur ex libris medicine. Et alia uirtus est: que aduenit ei per longitudinẽ frequentie actionum medicine in egris & studii in eis per lõgitudinẽ experimenti & uisiõis corporum indiuiduorũ & per hãc mensuram põt medicus mensurate medicinam & curationẽ secũdũ unumquodq; corpus in unaquaq; dispositione. Et ysaac in libro febriũ dixit: Licet medicus in hac arte sit perfectus: idest q̃tũ ad scibilia p doctrinam: necesse tamẽ est ut sit lõgo tẽpore cum infirmis usitatus. Et damascenus ĩ afforismis: Nulli studioso credendum est medico: nisi etate approbato: ut. s. decursu etatis sit exercitatus in p̃ticularibus. Impossibile. n. est: ut ait galienus: q; idẽ numero unus homo cõprehendat & possit scĩr in p̃ticulari oĩa: que sũt ĩ hac arte necessaria. s. per doctrinã. Recte ergo intonuit Auicẽna in prologo cũ dixit minus q̃ medico necessariũ sit cõphendit liber suus medicine. Et quod subiũxit: s. quod superadditum ẽ incõprehensibile est: intellexit per doctrinã. Quantũ uero ad ea que corpori attinent plurimũ confert ad medici cõplementũ & perfectionẽ: ut bõe cõplexio-

nis sit temperamento quoad fieri potest accedens habitudine & statura mediocris: quia nec giganteus: ut ait conciliator: neq; homunculus: non ualde pulcher: aut formosusue: ne egrotantes mulieres procentur: idest nimium illum impudenter petant: neq; tamen sit turpis neue deformis: ut ab omnibus aspernatur: Sed medium ueluti uirtus inter extrema obtineat. Neq; sit eius hanelitus: neq; sudor frigidus: neq; caprosus aut polipofus. & uniuersaliter non sit corpore unctuosus: ne ex eo ueluti ab hyrco hora coitus fetor percipiat horribilis.

Capitulum secundum.

De modo se habendi medici erga deum.

d Ixit haliabas: Oportet medicum esse ad deum suspiciétem. Erit ergo medicus dei diligétissimus & fidelissimus cultor. Memor continuo preceptorum Ioannis Mesue dicentis: Deum o medice in cunctis prepone: & preponet te. Honora eum & honorabit te. Time eum: & securus cuncta experietis. Sanat enim solus langores deus: & de terre solio produxit in largitate suam medicinam. A deo enim est omnis medela: dixit Iesus Sirach in ecclesiastico. Etenim altissimus creauit de terra medicinā: quod si feceris sacer fies medicus & diuinus: ut res ét diuine tibi reuelent. Nam sacre res hoībus solū ostendunt: prauis āt nequaq̄: ut ypocra. in li. de lege. Dixit nicolus: Erit sermo medici ad egrotātis curā nouissime uocati i noīe domini: eid gratias agēdo: q ad sui curam: & nō alterius egrotans incideritia quo & gratias petés: ut suo numine infirmū ad pristinā sanitatem restituere queat. Non ascribat medicus sanitatem inductā doctrine aut prudétie sue: Sed salutis oīs auctori deo attribuendum. Imploret medicus diuinum auxilium in componendis: uel exhibendis consiliis: sine cuius nutu: ae uoluntate nihil rectum: nihil salutare datur: q si fecerit: quia bonus erit: deo similis fiat: & ita de eo maior erit dei solicitudo: propter quod & sibi potiora beneficia impartietur. Antidoti ex inuentiōe propria uires & uirtutes commendans medicus in fine omnium addat hoc uerbum: si deus uoluerit. Dixit conciliator in additiōibus Mesue capitulo de opilationibus epatis: non redarguatur a stolidis medicis hoc uerbum Si deus uoluerit sepe repetendo. omnia enim sicut fumus deficiente igne deficiunt: & ueluti pruina recedentibus nubibus euanescunt: si modica sua quiesceret influentia.

Capitulum Tertium.

De modo se habédi medici secūdum dispositiones tā aīe q̄ corporis ex tempore acquisitas.

i Nter sapiētes cōuenit medicum nonnullis presidiis se tueri oportere: ut fallacias & eminentes sibi deceptiones euitet: si gloriam & hono-

rē per artem conseq. querit: & imprī mis quantum ad ea que sunt anime diuino cultu cōtinue obseruato: sit medici magnifica intentio pro uiribus adipisci: uel adeptam famam suam celebrem atq; insignem conseruare. Cui rei omne studium; curam & diligentiam apponat. Magis.n. confidunt egrotantes in medico: cuius fama sit illustris. confidentia autem quam habet infirmus de medico plus ualet ad sanitatem: q̄ medicus cum omnibus suis instrumētis: ut ē apud Auicennā sexto naturaliū. Etiā pro inuerecūdo heretico q negligit bonam famam. Complectautem adeptio bone fame: uel eius cōseruatio: si medicus laudatis & bōis moribus preditus cōmendatam uitam ducat. Nam & si ut plurimū peritus medicus: ut ait conciliator: sit naturaliter agrestiū morum: ut aiunt feralium. Tum forte: uel q̄a uili & sterili stipite natus: intūescēs domū & contumeliosus factus: precipue cum fuerit aliqualiter incrassatus. Tū etiam quia scientia medicine: & simpliciter curatiua maxie scorpioni & marti attributa. ē: quorum proprietates in malum rēdūt. Vnde compertum est eos qui stellariter prauorū morum existūt uirtute scorpionis & martis eis dominantiū perfectos haberi medicos: p pter quod dicitur: q; naturaliter medicus probus malorū debet eē morum. Tū etiam q̄a scientia medicine nō de uirtutibus & moribus determinat acquisitis: sicut aliarū sciētiarū plurime: sed naturalibus tantum moribus: ut apparet secundo tegni:

attamen consuetudine & arte conetur medicus laudabilis mores acquirere: qui & magis in precio erit hiis dotatus: precipue quādo cōtra eius natiuitatis signatores tali freno rationis operabitur. Non igitur uiriis medicus coinquinatus inhereat. nō sit ambitiosus: idest qui imoderate honores & laudes cupiat. nō auarus: quasi non eris auidus: ut quasi qui propter nimiā cupiditatē non uideat quid agat. Non blassemator: siue detractor. non bilinguis: siue trilinguis: ut qui modo unum mō aliud proferat: neq; fallax: hoc uitium ad mentem referendo: non furibundus: ut qui ferarum ritu feratur: nō crapulosus: neue gulosus: non cōtumeliosus: ut qui uerbis superbis & iniuriosis tumeat & audeat. non cōtumax ut in supiores superbiat: non diffidiosus siue discrepans & discordans. Non egressus siue elatus: ut de loco ad locum aliis se ad excelsiora loca preponat & digniora. Non futilis & rimarū plenus: ut qui tacenda retinere non possit. Non loquax aut uerbosus: ut qui stulte & uane: copiose garriat. Non litigiosus: ut q frequēter litibus: controuersiis uersatus gaudeat. Non mendax: ut ne gator ueritatis: ne alterius mentem fallat. Non sit inuidus: ne alterum odio habeat: aut alteri aliquo modo inuideat. Nemini uero quicquā per iniuriam faciat. Non uindex: idest ultor siue uindicator sibi illate iniurie. Non aliquid operandi cupidus. Non ebriosus: id est supra mensurā bibens. Cerebro enī uinum nocet ait haliabas id supflu-

tatis replens:ideoq mētem corrum pit & inde ebetudo & tarditas eli- ciunt Sicut.n. uiribus corporis ni- hil uitio accōmodatius si moderate sumatur: Ita pnitiolius nihil si mo- dus absit .non deniq luxui:aut deli tiis:neq ludis uite suc tēpus conte- rat:Sed esse uite optime plurimum medico pstat. Lingua expeditum: astutū:sagacem:acutum: pudum:i actibus tardum rituum alieno:& barbaro: abiectorē festinum castū fortem:grauem:humilem:honestū: impigrum:mā suetum: pudicū:ugi- lem:abstinentem:illata sibi passio nū occultatorem:sagacem:remotū ab iniustitia: ad loquendū tardum.

Cum autē datur sibi loquendi tps opportunū sit medicus affabilis or nate:& pulcre loquens. utatur ali quando parabolis.i.prouerbiis simi litudinibus:ymaginationibus foris uel rerum signis. Dixit mundinus nō erubescāt medici a iuristis para- bolani dici cū ceteris non medicis q̄ǵ īfastissimis subtilia & ardua me- dicine nisi ī pabolis dari: itelligi nō possint. Prestat preterea medicū ta citurnū esse quecūq ei intercurādū uiderit: uel audierit: uel extra curā ī uita hominū cognouerit ; que reti cenda esse itelligat:nemini aperiat: sed itemcratā taciturnitatē seruet: ut pcipit ypocrates in iureiurando.

V nde haliabas:Non reuelet medi cus secretū aliqd̄ patientis de alicu- ius cura:aut morbo:nec superaddu cat proximos aliquos: aut longin- quos,pluribus.n. infirmātium acci- dunt passiones quas & patribus: & a sua celant parentela:eisq medicis ppalāt:ut matricis dolores:& emor roidas.qa oportet medicū tacite ser uare:q silr ab hoibus reuelantur & oio medicus uitam: artemq purā: atq integram seruet. Ex parte aūt eorum que intellectus speculatiui sunt expedit medico ueracem esse.

Nā melior est sermo uerus omni- bus rebus ut ait galienus primo de cōplexiōibus & aristote.primo ethi corum :Sanctius ē pehonorare ue- ritatem platone :& ueritatis ambo bus amicis existētibus. Et primo de simplici medicina dixit galienus Qui superfluunt a ueritate:id ē qui ab ea recedunt moriantur conditio ne. Nō aliter & medicus rōnalem: siue logycum se prebeat:ut duce hy pocrate cum aliis canonicis medi- cis particularia consideret : ut sub uniuersalibus comprehensa sunt.

Non sic autem methoycus uni- uersalia solum considerans despe- ctis particularibus quod iartificia- le est.neq etiam sit empicus ne de spectis uniuersalibus : pticularibus solum inhereat. Expedit preterea ut apprehendens sit itelligens & pe ritus. Nam cum sanatio nō fiat ni si per res multas: ut ait galienus in libro de elemētis necessarius est me dicus qui extrahat ex eis id ; quod conuenit in unaquaq egritudine: Ita ut per cum fiat sanatio:talis au- tem erit peritus medicus apprehen dens:& intelligens quod etiam ar- chitatus medicus recte sensit di- cens :oportet medicum eē bone in telligentie:& sane mentis acumine non solum in sciendis morbis qui sunt uerum etiam isciendis locis q-

bus fundant se exerceat. Imperitia siue ignorantia malus est thesaurus malucq3 erarium possidentibus & fomnium & uisio fiducie:& gaudii exps timiditatis & audacie nutrix erit ait ypocras in libro de lege. Sunt eni ta les impiti medici:quorū: ut hēt Pli. Inscitia nulla lege punit:nullū exē plum uindicte: Hi sunt qui discunt periculis hoīum:Hi sunt qui experi menta p mortes agūt:Hi sunt:qbus hoīem occidisse summa ipunitas ē. Hi sunt deniqʒ mortuorū intēpe rantiam accusant:ut suos errores te gant. Ita tamen cū sua peritia se ha beat medicus:ut nō solū antiquorū scriptis oīo insistat:imo solerti inge nio eius est satagere ad nouarū rez inuentionē nō minus in traditione doctrine q̄ in auxiliorū salubriū ap proximatiōe. Miseri.n.ingenii est ait Nicolus qui in remis solū initit Vnde in oī medicina oportet noui aliqd inuenire:ut ait galienus: & ut probus hēatur:his cōditiōibus insi gnitus sit:de quibus galie.xii.terapē tice:Solers.s.breui tēpore cōcipiens quid operādū sit erit sollicitus ī stu dendo:usitādo & ī applicādo reme dia saluberrima nō dās inducias.

Nō aliter erit & memorans canonū medicie primo uniuersalium: circa que intelligēda sunt: & protractāda insistet. Ignoratis enim principiis necessarium est artē ignorare: ut ari stoteles prīo elencoz:Nō aliter & p ticulariū:quū omnis doctrina uni uersalis inutilis sit:nisi ad particula ria reducatur. Scire enim uniuersa lia & cōmunia sufficiens est:nisi par ticularia cognoscātur:ut inquit ha ly tertio Tegni: Quum omnes res cōmunes in scientiis sufficiētes sint: nisi ad particularia extendantur. Hos canones uniuersales & particu lares intellexit princeps prima pmi: quum dixit:Non est autem bonum ut huius libri plurimū non sit apud unūquenqʒ huius doctrine nomine uocari:& per eam lucrari desiderat.

Id uero omne sensit Halyabas Ga lieni fidelior interpres:cum ait pri mo regalis dispositionis.Cogat seip sum medicus ad eorum que legit cu stodiam: & memoriam in eundo & redeundo:quo omnia conseruet ne cessaria:& de scientia & opiniōe re uoluat & exerceat in eis suam men tem:ut non omni tempore librorū considerationē egeat. Et si de li bris aliquod acciderit incōmodum reuertetur ad ea que seruauit in me moria :cum necessitas fuerit. Di xit Conciliator :erit medicus neqʒ die neque nocte studio deficiēs: sed lector assiduus & meditator indefi nens. Nam meditatio clauis exi stit sapientie. Habundanter enim libros peritorum uirorum legat:& eorum secreta discutere iuuat :om nem sapientem :dixit Damascenus in Afforismis. Erit autem preci puum medici studium in medici na probatos : & illustres auctores magis obseruans. Non enim cui cunque scripture credendum est : ut inquit Galienus primo de sim plici medicina. Res enim non re cte procedunt: quum homines di mittunt inquirere ueritatem ser monis:& utuntur festinatione con fidentes in aliis:& aliorum creden

tes fermonibus. Vnde & primo aliª mentorum dixit: Iniustum est uni pre aliis sine demonstratione crede re: precipue tamen in remediis inue tis in quinternulis festinantium.
Non enim quodcunqꝫ tale assumen dum est a medico: sed diligenter est examinandum anteqꝫ ipsum egrota ti administret. Operari tamen secun dum libros antiquorum absqꝫ per fecta ratione molestum est: ut ait Damascenus: Solerti ingenio i quo non minus refelluntur: qui liberali ter absque ulla immutatione indif ferenter ad languentem quempiam quecunqꝫ sunt scripta ab antiquis: applicant arbitrantes se sapiēter le gisse: cum tamen in magnum inci derint errorem. Et propter hoc docuit recte Galienus quarto de ac cidenti & morbo dicens: Dicta an tiquorū debent amicabiliter a suc cessoribus suscipi: & quod ab eis dicitur: benignius adimpleri.
Verba tamen eorum adimplenda sunt ueraciter. Nam male quidem intellecta inducunt audientes se pe in multos errores. Vnde & quin ta particula afforismorum inqut in commento illius Afforismi: Qui buscunque caluis. Quandocunque in libris sapientum inuenitur ali quod falsum: non debet extimari: qꝫ illud dictum sit sapientis: sed po tius debet imputari scriptori uel al teri: ut translatori. Non aliter plu rimum illi prestabit: si iam factus sciens longo tempore ex assiduo li brorum studio efficiatur etiam lon gi usus ex acquisitione experimen ti dicente Galieno iii de regimine sanitatis: Experientia ut iudex ha benda est omnium rerum: que re cte excogitata sunt. Et Auicenna secundo canonum: Experimen tum est illud in quo confiditur.
Confirmat enim rationem prius habitam in mente medici. Et Ga lienus de ingenio sanitatis: Experi mentum: quod ratione ligaueram me confortabit: dans mihi audaci am magnam. Nouus igitur me dicus diu meditabitur in antiquo rum experimenta: & post hoc ad le uiora & salubriora eorum declina bit: & ad ea maxime: que a magi stris fuis prolata habuit: & exper ta. Dixit enim Damascenus in Afforismis: Medicamina tibi pau ca tentanda sunt: & non nisi ea: in quorum iuuamento sepius exper tus confidere possit. Totius enim notitia incomprehensibilis est.
Erit medicus non querens scire ea que arti sue impertinentia sunt.
Dixit enim Rabi Moyses uige simaprima particula afforismorum Qui conatur scire res: quas qui dem scire non est necesse: deduci tur ad modicitatem inspectionis re rum: quas scire est necesse. Non enim tenetur medicus scire quod ad suam non pertinet scientiam. Horum nanqꝫ quesitor in rebus necessariis parum sapit: Sed ex li bris autenticis sumere debet do gmata uentilata: & ea que sunt in eis utilia sectari. Quantum au tem ad ea que corporis sunt sit me dicus corpore mundus procul ab omni spurcitia: & ad summum ex pedit ut se munde gerat & honeste

nitidus & uestimentis ornatus: non tamen sic mundiciē & uestimentis uacet ut scientiam derelinquat.
Dixit etiam Aristoteles ad Alexandrum Magnum: multo melius & regalius esse habere animam scientiis habundantem q̄ habitu corporis esse bene indutum. Non sit medicus uelociter incedens: quia id indiscretionem: uanitatem: & insideli tatem quandam preostendere dicit.
Denique quantum ad hoc tueri studeat medicus sanitatem propriam: ne si eum forte egrotare contigerit irrisorie illi dicatur: Medice cura teipsum.

Capitulum quartum.

De modo se habendi medici erga patientes: & maxime erga egrotantes.

Q Vamcunq; domum ingrediatur medicus: duntaxat liberandis egrotis operam dare intēdit aliis omnibus post habitis: ut precipit Hypocrates in iureiurando: euitans omnem iniuriam & corruptelam. Non erit igitur Medicus iuxta diuisionem Galeni duodecimo Terapentice: Medicus malus & sinister non intendens sanitatem: sed egritudinem aut egrotantis mortem. Hic enim medicus: ut inquit Nicolus: omnino fugiendus est: & a terrarum uniuersitate omnino delendus. Hic est ille: qui diuinam scientiam Medicine in se tectam obligat: & malignat ab arte mea.
Hic est de numero eorum: quos maledixit Auicenna dicens: descendat ignis de celo: & spiritus procellarum: qui faciat eos esse de suburbanis Sodome & Gomorre. Sunt enim: ut inquit Aueroys: peiores spoliatoribus morttuorum: qui solum uestimenta deportant: quos & Damascenus in suis Afforismis insequitur: dicens eos esse: qui animam suam dantes secularibus diuitiis fundamenta ipsius medicine & artium doctrinam penitus neglexerunt. De quibus & eis similibus eorum mores uersutos considerās dixit Conciliator. Medicus est inuidie pelagus inexhaustum: detractionis organum: indefense ambitionis: perforata clepsedra: aliene ueritatis garrulus contradictor. Ignorantie proprie constantissimus & p̄stantissimus: inconfessorum & inexcusabilis infirmorum neglector.
Non ergo ei fides est adhibenda etiam maxime in medicina. Studiose ergo fugiendi sunt tales longe tāquam cōmunis pestis prouincie: cōtra quos insurgant leges: armentur iura: ultore gladio feriantur. Erit preterea medicus erga egrotantem non malus & adulator medicus. hic enim est: qui solum extolli a uulgo & mulieribus & inanis glorie iactātia ditari intendit: ueluti taxillus ga lieno infestus: propter quod studet hic talis infirmis & egrotis mulieribus: & uulgo blandiendo in omnibus complacere: siue que placēt: nocean: siue non. Ideoq; & ipse abhominandus est & fugiendus: de quo sermonē habuit Galie. in li. de mirabilibus pronosticationum dicens: Ex his. n. q existiāri magis q̄ esse studeāt: instruit q̄libet his ex q̄bus p̄spa-

bitur apud multos: scilicet dicere: quid & agere ad delectationem: & blandiri & adulari: & salutare quolibet die diuites & potentes in ciuitatibus: & precedere: & premittere: cum domum eant: ut honorabilitet recipiantur: bene locentur.

Quidam autem eorum non solum his: sed etiam uestium & anulorum uarietate: & multitudine asseclarum: & uasorum argēteorum preparatione idiotas putare suadent dignos imitatiōe se esse. Ex his oibus hinc quidem allicientes: hinc et stupere facientes hoīes expertos ueri iudicii rerum. Et etiam in libro de elementis auctoritate ypocratis. Medicus autem sinister similiter & adulator hii sunt: de quibus dixit ypocrates in libro de lege: Medici quidem nomine sunt multi: opere uero ualde pauci. Erit ergo medicus nature egrotantis sibi commissi diligēs minister & adiutor. Memor continuo uerborum diui Mesue in prohemio suo de appropriatis dicētis: Tu qui corporum curam geris: auxiliari ne differas: nam semel pereunti nulla sunt deinde suffragia. Nō ergo prolonges in crastinum: quod hodie facere debes: sed presto consilium redde: & manum tuam adiutricem uelocem in agendis porrigas. Curādi methadum donauit tibi deus: igitur ne irritum facias donum eius: sed eorum que de eius largitate habundantius suscepisti ne parcus esto. Expedit tamen medico in approximandis remediis non ita promptum esse: ut inde efficiatur p̄ceps: immo prestat eum recte & mature considerare. Nam si artifex operans in corio & ligno antequam ad actum deueniat: pluries diligenter studet metiri & mensurare: quāto magis medicus in humano corpore maturiori consilio eget. Nam ut ait Galienus prima particula afforismorum. Si experimenta in corio & ligno non bene successerint: fere non fiet corruptio: idest damnum. Sed si in corpore humano simile succederet experimentum: destruitur subiectum: & fit quasi quidam interitus: & sequitur inde damnum incorrigibile. Erit preterea medicus egrotantis pius & misericors: ita ut potius uinculo cōpassiōis uisitet q̄ recipiendi premii gratia. Inquit enim Mesue: Ratio clamat ad iudicium: si misericordiam deseris: propter quod inquit: q̄ oportet medicum cum infirmo languescere: & sanitatem eius proxime suscipere. Qui enim respicit super infirmum & egenum in die mala liberabit eum dominus. Erit non aliter q̄ fidelis: iuxta illud Catōis: Corporis auxilium medico committe fideli. Fidelis enim medicus: dixit Nicolus: cauet ne per imperitiam: aut inaduertentiam: seu per negligētiam deficiat eius opus: quod est inductio in quopiam sanitatis: dolos & fraudes non committit: sed & fugit preceps: & ptecia emulorum sui egroti spernit: & fugat.

Minas non curat. Spem acquirende sibi rei alicuius non habet.

Letiferum: nec abortiuum preparat & ministrat nullum. Monitus cōtinuo preceptorū mesue dicē

tis.caue o medice ne amor:aut precium:aut spes:aut timor:aut mine: seu aliqua alia humana gratia te circumueniant: ut decliuis a recto.

Sunt.n.celi qui arguunt:elementa q; seuiunt: & si nihil hic in posterũ cruciatus gehẽne. Nullam rem domus patientis:nedum subripere presumat: immo neq; cogitare :immo omnia sint intacta:ut mũdis manibus:& nõ fur :erit medicus diligens infirmorum uisitator frequenter ẽt de eis requirens per se: uel per idoneum quempiã etiam discipulum.

Si acuta & difficilis fuerit egritudo infirmo semp asistat medicus.dixit enim rasis decimo almãsoris :oportet in egritudinibus acutis non solum medicũ sepe:sed semper assistere. Morbus enim acutus celeris est mutationis in diuersa.In aliis autem nõ sic difficilibus bis in die mane.s.& uespere egros uisere sat ẽ donec sanetur: neq; aliter frequentandum ad eos:sic.n.nimia familiaritate uili penderetur. Nullum egrotãtem medicus uisitat non requisitus: nisi infirmus talis fuerit:uel pauper uel de genere affinium:uel domesticorum amicoꝝ. Dixit halyabas ꝑcepit ypocrates in suo testamento medicum inedie infirmoꝝ operam dare & per cibos:& medicamina regulare. Erit cõtinuo medicus promittens spem salutis:immo & patiẽtis animum mellitis suasionibus in leticiam:& gaudium alliciẽs: & eius spem nutriens. Vnde damascenus in Afforismis:Opportet te infirmis semper salutem promitterẽ :nunquã illos a spe deponere: & si ipse desperes. Complexio enim corporis affectiõi animi semper inheret:& subdit: infirmos in eorum spe animare non desinas. Et cassiodorus:naturalis cura est egris dare letitiã :nã fac inualidum gaudere: & sanatus erit. Erit medicus auctore haliabate studiosus egrotis:& eorum curis maximeq; & egenis:& pauperibus. nec ab eis utiliratem querat: aut retributionem & siquid posse est ipsi de suis det ei medicinas: pecuniis sua assignet illis q̃ poterit. Dabit operam medicus medele infirmorum eorũ per cibus:& medicinas regimini:nec sit eius ad querendã in medẽdo intentio pecuniã:sed a deo retributionem:& meritum. Non suscipiet pre ceteris medicus onus in se antiquaꝝ & malarum egritudinũ sub spe alicuius lucri. Nã tales egritudines postea a deo ĩcurate relicte infamãt eum: & detrahunt nomini eius:dicente mesue:nolite o medici malaꝝ egritudinum cure onus suscipere: nec nomen subire medici mali.dixit aũt signanter onus cure: quia talium egritudinũ non debet promittere sanationẽ: si tamen ab infirmo:uel eius attinẽtibus aggrauaretur:tunc protestatione ꝑmissa potest aggredi curam. Dixit enim rasis decimoquinto continentis: curandi sunt a te o medice morbi faciles & fugiendi qui manifeste:aut occulte sunr fallaces. Medicus ad uisendum egrotum:ductus in eundo utatur bona cautela. Debet enim a conducente se querere de egritudine patientis:& de eius quibuslibet accidẽtibus de appetitu:& som-

uo:& de uentris beneficio: & similibus. Et si febrit qua hora inuadit eum febris & si cum frigore: uel si specialiter in aliqua corporis parte doleat. Hoc autem facere debet:ut quantum fuerit ei possibile de eius egritudine certificetur. Cum ergo ad infirmum medicus uenerit non sit eius ad infirmum ingressus cura nisi ut eius moliatur sanationem:ut é apud haliabatem. Salutet itaq; ut decet: A corporali malo: dicendo liberet te deus: uel saluus sis: uel tale consimile ut dici solet constito sibi egrotantem peccata sua nõ fuisse confessum anteq̃ ipsum tãgat aut aliud de signis suis uideat:ipsum interrogare debet si aperuit suorum peccatorum conscientiam sacerdoti. Quod si sic:bene est: si uero nõ promissionem ab eo recipiat sic se sacturum: multe ei egritudines ꝓpter peccata emergũt. Vnde azaro nus:Egritudines nonnunq̃ inuadũt homines ex malitia regiminis cibi: & potus & ex peccatis: & preuaricationibus:& ultima causa ex maledictis demonibus qui dicũtur alabin.

Non audebit autem medicus post primam uisitationem:immo post signorum egrotãtis inspectionem ullo modo amplius de confessione illi sermonem facere. Nam posset forte hoc ab eo audiẽs de salute diffidere,suis tamen medicus dicat ꝙ eum confiteri faciant. Quod si egritudo timorosa fuerit domui etiam sue disponat: quolibet tamen: ut fieri potest terrore remoto. Vtatur preterea medicus altera cautela dum locum ubi residet infirmus ingressus est circumspiciat si forte uiderit fructus: herbas: aut somenta aliqua parata per que coniecturari possit super egri infirmitate qua cautela usus é galienus rome dũ a glauc͠oe ductus fuisset ad uisendũ medicum credentem se esse pleureticum cum tamen pateretur apostema epatis:uide capitulum septimum libri quinti de interioribus. Sic enim medicus bonus cognitor iudicabitur: & eger in eo ardentius confidet tãq̃ in sui egritudinis cognitore: & sue salutis actore. Cumq; ad infirmũ peruenerit si uia longa extiterit:aut arcta sicut per scalas ascendere:non illico infirmum tangetcum illi occurrerit precepto rasis quarto continẽtis:quia forte medicus propter laborem ex itinere estuose fatigatus erit:uel permutatus forte presentia astantium nobilium quos eõtingit inuenire prope egrotãtem. Vel forte quia infirmus uidens medicũ ad se uenientem nimium letabitur: aut propter medici presentiam uerecundabitur. Vel forte propter expensarum considerationem tristabitur: sicq; permutationem recipiet eius pulsus propter quod consunderet eius iudicium :per aliquod igitur spatium quiescat: uel resideat medicus: quousq; ipse uires resumat:& omnino quousq;:& ipse qui tanget & eger tangendus sit ab omni accidente quiete. Interim autem medicus quiescens locũ domus:uel camerã laudare debet si cõueniens fuerit aut reprobare. post hoc autem medicus hilari uultu ad infirmum cõuersus faciem eius pernotans etiam in

lumine si opus fuerit. Tum quia si gna faciei sunt manifestiora: tum qa in membris facie... est magna uirtus. Nam res similis: & ... is in principio rei est de maioribus rebus in signando: ut inquit galienus primo pronosticorum cōmēto octauo auctoritate ypocratis. Tum etiam quia per dispositionem faciei cognoscet medicus sēper uigorem: & mortificationem cādoris naturalis manantis ex corde. Brachium sibi porrigi precipiat quod debet sua sinistra manu substinere: uel ponsatum super lectum ponere: & quattuor digitis māus dextre cum silentio pulsum inquirere etiam utriusq; brachii: & omnes differētias eius notare usq; ad centesimā: uel circa pulsationem pulsus semper tangendo expectans: & tanto tempore tangere siue usq; ad centum ut quidam dicunt: siue usq; ad .xx. ut alii: siue usq; ad duodecim ut aliqui alii quousq; discernat medicus an pulsus sit equalis: aut inequalis: ordinatus: an inordinatus: & an itersectus in medio cadens quas differentias nō poterit aliquādo cognoscere: nisi post plures: & plures percussiones. Est autem bona cautela diutius aliquādo morari in tāgendo esto etiam q; paucioribus pulsationibus posset pulsum discernere: ut ab infirmo: & astantibus attentior: diligentior & gratiosior babeatur. interea tamen caute consideret habitudinem pacientis: faciem & caput: & post cognitum pulsum contangat pectus: & ypocundria: & regionem nutritiuorum & membrorum. Videbit quoq; linguam: & dentes: & ut quidam dicunt (quod tamen ego nō facio) odoret oris halitum infirmi: sic .n. accuratior iudicabitur: sic enim & galienus fecit cū glaucone rome ad tutiam medici egrotātis ut libro interiorum capitulo septimo. Omnibus autem presentibus infirmo etiam audiēte iudicet de multa pulsus bonitate: dicens: urinam tamen uidebo: quia maxime his duobus pulsu uidelicet: & urina intelligitur genus febrium: & origo cause temporum: ratio uita: mortisq; professio: ut inqt galienus de febribus ad glauconem. Et surgens in absentia egrotantis urinam uideat in qua per cōuenientem moram obseruata debita cautela circum tenente urinam: consideret que in eo sunt consideranda. Caueat tamen: ne in presentia egrotantis hoc fiat non enim debet medicus coram infirmo solus: uel cum aliis aliquid tractare de pulsu: uel urina. stant enim egroti auribus attentis: ut audiant quid loquatur medicus. Et ad infirmum denuo reuersus. firmam ei promitttat salutem: & non uereatur etiam mendaciis uti. sunt .n. hec officiosa mendacia: & salutem ei promittat. pollicitus enim diues quilibet eē potest iuxta illd: promittunt medici: tracttant fabrilia fabri. Omnia tamen ad curam eius necessaria fideliter ordinabit hortando tamē ipsum ut se ipsum que opportet prebeat facientem suscipiendo que parabuntur plurimum confidenter: nā sic faciendo nō solū certa: sed et uelor subsequet sanitas.

Capitulũ de cautela ĩ interrogãdo.

E Rit aũt medicus opportunis nihil omittens ut honori: & glorie sue consulat post signorum igitur uisionẽ uidelicet urinam: egestionẽ: sudorẽ: uomitũ: sputum: aliis existẽtibus ut cuncta bene examinet: pquirens etiã per interrogationẽ. Audiens ab ĩfirmo: & ab astantibus omnia que põt: inuestigans de omnibus mutationibus egro superuenientibus: & que superuenerũt: & ita ĩ posterum q̃ superuenient in processu uite nõ solum magnis: sed etiã quatũcũq̃ puis: ut certior factus deceptiones: & fallacias quascũq̃ euitet. Galienus in libro ptonosticorum dicens necessarium esse medico interrogare causarũ genera eos qui laborant: & de oĩbus que cõtigerit: & de eorũ unoquoq̃ ne sinct se medicus decipi ab infirmis nõ detegẽtibus omni fatiam morbi causas: & sinthomata ut nõ derelinquãtur incurati. Et primo ad glaucomẽ medici ĩgredientes ad infirmũ primũ enim a maximis cõtemplati opportet ea que sũt secũdũ egrum. deinde uere ab aliis.

Nihil enim quantũ possibile est ẽt minimũ obmittentes. & damascenus in afforismis. opportet de omnibus egrum unde egritudo nasci soleat inquiri tam in exterioribus: q̃ ĩ interioribus: neq̃ te egrum per omnia interrogare pudeat. Et mesue similiter non te pudeat egrum super omnia interrogare & hoc ut melius & facilius super notitiam rei ueniás: sicuti & recte intonuit Boetius pio de cõsolatiõe ĩ operã medicãtis expectas opportet ut uulnus tuũ detegas. Cum igitur de nouo uocatur medicus ad curam patiẽtis querat nunquid aliquid illi factum fuerit: & que remedia: & nunqd nocuerint: & tunc dicat se ea nõ laudare.

Si uero iuuerint nõ laudet: ut sublitiot uideatur ultra uulgares. Tria autem maxime petet medicus auctore galieno secundo de interioribus. s. locũ. i. mẽbrũ in quo ẽ egritudo: passionẽ & sinthomata: & hoc cã ĩ notitiã illorũ ueniens: etiam si fieri potest cum notitia oĩum sensuum exteriorum: quod ubi fieri nõ possit laborãdũ est cum sensibus interioribus: & demum ratiõe si opus fuerit tamen a patiente habita per quirens ab eo de eius dispositione: uel etiam ab accidẽtibus quid patiatur interrogans. Considerans imprimis: preterita ipsa dearticulare p qrat interrogans quo tempore: quo ta die ac hora patiens egrotauerit.

Et si aliquando amplius consueuit egrotare: uel non: & qua egritudine & si aliqua sue egritudinis causa precesserit primitiua: & quo regimine usus fuerit preterito nedum unius anni: sed plurium. Quo autem ad sinthomata seu accidentia perquirat medicus de accidentibus animatorum membrorum: utrum uidelicet dolorem capitis patiatur: aut uigilias superfluas: uel insomneitates aut somnũ modum excedentem: & de similibus: & de accidentibus membrorum spiritualium nũ qd anelitum anxium: an circa pectus incendium: suspiria: tremorem cordis: & consimilia. De ac-

cidentibus uero nutritiuorum num quid prostratio appetitus habuerit in sitim uel famem. Si cibum uel potum retinuerit: uel [illegible] inuerit aut retentum reiecerit. Si assumpto cibo grauetur uel ne. Si fluxum uentris & euacuationes alias urine: seu sudoris menstruorum: uel emoroydarum: uel alias quales oportet habuerit uel ne. Ex his enim preteritis per inquisitionem inuentis: & p̄sentibus: scilicet urina: egestione: & aliis existentibus mutatis & qualitate mutata: de quibus supra dictum est per sensum perceptis mirũ immo dum medicus in operatione sua fortunabit: adeo ut ex his cognitis poterit medicus de passiõe: causa & loco sumere notiõem: quam dum patienti nunciauerit: admirabilẽ medicum iudicabit: & per consequens in manibus illius confidenter se cõmittet: Exemplo galieni in libro de interioribus capitulo septimo in cura medici egrotãtis: Quom glauco ad ipsum accedens Rome ibi. His omnibus sensu & ratione diiudicatis: & mẽte discussis erit medici officium: ut ab infirmo separatus con sanguineos & aĩcos egrotantis: uel quoscunq; presentes seorsum uocari iubeat: & patientis egritudinẽ manifestare: iminens uel non imminẽs periculum detegere: Sit tamen talis sermo eius: potius: ut eos non aggrauet postremo remedium adhibere.

Capitulum de cautela in pronosticando.

d Ixit Galienus libro pronosticationum: Non circum ambulo predicans meas p̄nosticationes: & curas: ne magis medici odiant me diuinatorem & magum uocantes: & alia milia contra me promulgẽtes, propter quod inter medicorum sapiẽtes cõuenit medicum oportere esse sagacem: & astutum: nõ precipitem: nec festinum in futurorum pronunciatione. Preuidebit itaq; medicus ante pronosticationem omniũ preuisiões examine dicentis ypocratis: primo pronosticorum: q; de melioribus rebus est ut medicus utatur p̄uisione: id est pronosticatione. Et Galienus primo de creticis: Non est medicus qui meditetur ratione nisi prius iudicauerit ratione, & iudicare non poterit nisi rem ratione cognoscat. Erit ergo medicus nihil saltem in prima uisitatione de futuris dispositionibus patientis pronũcians: precipue tamen de salute: uel morte: de quibus profecto iudiciũ certum haberi non potest: nisi pluribus conditionibus prenotatis. Expectabit igitur futura signa subsequentia in patiente: ut illorum naturam atq; uirtutem considerãs omnia adinuicem comparans sue pronosticationis iudicium quo melius fieri poterit cõsitmetur: & precipue cognitis uirtutis & morbi dispositionibus: & ad inuicem comparatis Si bona signa preualuerint pronũciet de salute. Si uero econtra de p̄ditione semper tamen pronunciando: & in sermone sit medicus dubi-

us. Dixit enim Auicenna secunda quarti: Quũ apparuerint signa mala timorosa premittimus sermonẽ i perditione inde ad plurimum contingentem. Nam quis aliquãdo mirabiliter sanatur absq̧ spe. Et iõ Galienus sexto afforismorum dixit Oportet medicum studiosum esse: ut nõ aliquid absolute predicet, nã morborum & precipue acutorum: non omnino certe sunt pronunciationes salutis: aut mortis: licet neq̧ cronicorum saltem quo ad eorum initia: quod ꝑpter nature diuersitates euenit in ordinationem. Cũ enim monstrnositates interdum oc currant i egritudinibus ueluti i naturis: ut habet Aueroys septiõ Colliget. Erunt sapientis medici: sicuti & astrologi iudicia in pronosticãdo cõditõibus alligata cõtinue: qſi multiplici intellectu: ueluti que spirituum pronunciationes prestant: ut dicatur exempli gratia morbo mortali existente. Ita solet in talibus casibus contingere: & raro aliter cõtingere solet secundum naturam: nisi alia emergant synthomata: non tamen necessario. Vel aliter dicat certe mihi uidetur: q̧ si constit que apparent: & aliud non superueniat: quod puto nõ superuenire: hic morietur. Obseruare enim hanc pronosticationis diligentem cautelam docet nos Galienus secundo interiorum dicens: Semper secundum totam uitam meam meipsum ab audaci confessione abstinui: & medicãs usq̧ ad senectutẽ: nunq̃ usq̧ hodie erubui secũdũ curã uel ꝑnostica tionẽ ut alii gloriosissimi medicoꝝ Vtebat̃. n. galie. cũ telo sis canõibus eius determinãtibus ꝑnũciationẽ pfecte uoc. cõditionatis: & quasi duplicibus: ut apper li. iteriorum. Euasuros ãt cũ necessitate cõditiõata dcã ꝑnũciabit medicus sic dicẽs: Iudico ipm euasurũ a morbo: si me dicũ diligentẽ habuerit: Si ẽt patiẽs ipse fuerit obediẽs: & mistros habuerit idoneos. Et si ꝑparata fuerit: ut decet extrĩseca necessaria: & nisi aliquid supuenerit q̃d tamẽ nunc non appet. Quod si medicus astringat̃ absoluto loq debere sermõe: ut plerũq̧ fit: tũc si egritudo ex toto suo genere sit salubris: ut effimera uera & principiũ ethice: aut mortalis: ut ptisis: aut ethice spẽi. Et similes: dicunt sapiẽtes: Effundat medicus sermonẽ suũ apte salutẽ uel mortẽ de eis ꝑdicẽs: & ꝑcipue de determiatione egritudis cernssimis appentibus signis. Si tamẽ cõtingeret egritudinis ꝑcessum ad bonũ uel ad malum medico dubium ẽe: ut plurimũ fit: quãdo signa mortalia in uirtute cõparia fuerint salubribus: & e conuerso bõa cautela ẽ petẽtibus nõ respõdere: Sed q̃busdã uerbis interiectis: ab eis discedere: aut eosdẽ a proposito diuertere trãsferẽdo eos i sermone ad aliã materiã. q̧ si magis astringatur ad pronunciandũ: dicat medicus ut petitiõi illorũ ita instantiũ satisfaciat. Ego expecto futura quedã ut motũ in tali die aut tale accidẽs uel aliquod huiusmodi. Nõ enim debet medicus ad interrogata subito respõdere: sed prius sup interro-

gata cogitet Ait.n.Damasce.Si inter
rogarus semp u[illegible]citer respōdes du
bitādū esse.Silere [illegible] tutius est & sa
tis existit laudabile m[illegible]co & aures
ut aiūt prouerbio porr[illegible]gere merca-
toribus.Nam melius ē silere q̄ male
loq̄:siue q̄ ꝙ tu erres: ut galico ascri
bitur secūdo meracristos secūdo ca
pitulo: Qui enim tacet:in hoc uno
peccat ꝙ tacet secundū eū q loquiť
in multis errare contingit.Et oio si
egritudo nō fuerit de nūero oio sa-
lubriū:neq̄ mortaliū:sed ut aiūt:su
spectosa faciētia medicū ī iudicio ti
tubare tutius ē & ut diciť honorabi
lius egritudinē periculosā ponere&
casum aggrauaŕ:imo & piculū mor
tis uēture patiētis ꝑnūciare:dato ēt
ꝙ egritudo talis de suspectosis esset
debilis:ut flegmatica cōtinua a pau
ca materia nō maligna ꝺpēdēs: quo
niā si patiēs errore fui:uel astātium:
uel extrinsecoꝝ diminutiōe :uel ali
quo tali casu cōsimili ad malum cō
uerteť:ex ea licite medicus excusa-
bitur:Neq̄ erit de eo suspitio apud
aicos & affines patiētis excusabitur
& dicēt medieū a principio ēt sic ui
disse & iudicasse. Si uero ex ea pa-
tiens saluabiť:a uulgo diceť medicū
ipm pētius liberasse &a patiēte sani
tati restituto laudē maiorē & āpliuś
ꝑmium medicus cōsequeť. Et ut
sic ad unū dicerē:medici ē suspectaś
egritudines aggrauare: debiles uero
earnm in dubio poneŕ.In hoc tamē
modus adsit:Sic enim se habēs me-
dicus:neq̄ erubescet:neq̄ dictorum
suorū eum penitebit. Nō ꝑsumet
medicus ī egritudibus alicuius mo
menti corā patiente: siue litteratus
fuerit siue nō uerbū aliquod ꝓferre
immo nec gestu ostendere aliqd un
de possit eger suspitionē sumeŕ :aut
de sua salute diffidere. Et si ipe me
dicus & etiam infirmus de salute de
sperent:propter quod sermones ꝓ-
nostici medicorum saltem ad malū
per se nō terminātur ad patientem:
sed ad amicos uel ad alios. Cunq̄
medicus non habet de patiente eer
tam pronosticationem non respon
deat a se petentibus: sed uerbis qui
busdam interiectis discedat:& pe-
tentibus neq̄ iudicet ꝺ natura egri
tudinis:si de ea suspicetur : propter
aliqua signa apparentia:immo tace-
at:& statuat dietam particularem ī
eena uel prādio? cū remedio uniuer
sali : & iterim cogitet:& iteꝝ uisitet
īsirmū & morbo certe cognito ordi
net dietā uniuersalē& ŕmedia spālia
ut uideaťartisicialius opari ī aliquo
morbo salubri:licet accidētia fortia
non uideanť:si pōt utaťmedicus ali
quo remedio nō noto:neq̄ nomē il
lius remedii uulgo dicat:ut gr̄a exē
pli iera.Si ī egro appuerīt signa mor
tis:& medicus ꝑcipiat aliqđ signum
bonū nō muteťa ꝓpoito: nisi illđ ꝑ
māserit.ꝓnūciaturus medicus mor
tē īsirmi id faciat simulata mestitia:
uultu dēisso& uoce sublata.id tamē
necessariū eē nō dicat ne deo ꝺroga
re uideaťnisi essent mortis signa ap
parētia:tūc dicēdū ē salutē ipius nu
tu diuino cōtigere: siue miraculose:
neq̄ postq̄ iudicium deposuerit de
morte medicus id reiterare uelit; ni
siscitenť q sunt eius. Quod si rei-

terabit uidebitur quasi ut de hoc le
tetur tanquã ex suo pronostico glo
riam habiturus. Plurimi.n.uana
gloriosi medicorum cum predixe-
rint perniciem predicantes inhiant
eius mortem:neq; forsitan necessa-
ria saluti mistrãtes ut aliquos scit au
dire uana gloria sue pronunciatio-
nis deductos iam euasuros medici-
nis mortificasse donatis:Similiter &
astantes illi deuiant famulari: ut ait
Conciliator. De salute autem iu-
dicium depositurus medicus sermo
nem amplificet:& letum se ostẽdat:
nunquam uero sic de morte. Nõ
presumat medicus alicui patienti in
fra limitatum tempus salutem pro-
mittere:sed fideliter se operaturum
iuxta doctrinam sapientum. Quã
tum autem ad remedia exhibenda
post pronosticationem datam cau-
te incedat medicus ad actum cura-
tiuum. Dietam itaq; & regimen
egritudini proportionatum ĩ sex re
bus non naturalibus primo ordinã
dis ãtequam ad medicinale regimẽ
descendat. Precipit enim ypocra
tes:ut ait haliabas: Medele infirmo
rum per cibos & medicamina regi-
mini medicũ operã dare debere. Le
ctũ ĩprimis ĩ quo ṙsidet patiẽs q̃mũ
dum disponat: & in pluribus locis
egritudinum redolẽtẽ.Cum ĩ noua
tione aeris mane & uespere per aper
tionem fenestrarũ & hostii: nisi fue
rit de egritudinibus hoc prohiben-
tibus. Sit ut in pluribus mediocris
luminis. Dixit enim galienus ad
glauconem libro de febribus:Luci-
dus & calidus locus relaxat corpus.
Frigidus & obscurus constringit.
Mediocriter autem [illegible]nis temperatus
mulcet & temp[illegible]at. Precipiat pa-
tiẽtẽ situari [illegible]ecto firmo nõ uacillã
ti. Exercitium uel fricatiões ut de
cet secundum exigentiam & uirtu-
tis tenorem egritudine id poscente.

Similiter & quietem somni & uigi
lie quantitatem conuenientem me-
tiendo precipere:& euacuationes de
bitas ordinare. Ipse tamen medi-
cus clysteria non imponat: ut fecit
amicus ille in cura cuiusdam ãcille:
dolore uentris laborantis qui existi-
mans dolorem illum esse colicum:
ei ĩposuisset clysterẽ:que post imposi
tum clystere:quia p̃gnans erat ami-
co illo id nesciẽte ancilla peperit in-
fantem. Et huius generis sunt ab-
stersio sordiũ ab ore infirmi: & pur-
gatio muccositatum ex naribus &
gurture & gargarismatibus. Fit enĩ
inde liberior trãsitus aeris:& sibi sa-
por melior:quibus locis non expur
garis remanentibus sordibus infici
tur aer. Et accidentium animę ea
que ad pellendam infirmitatem cõ-
gruant. Precipiat medicus ex ci-
bis uero & potibus congruis in quã
titate & qualitate debito tempore
& ordine patienti offerendis eligat:
quod magis salutare est. Quod si
aliquando cibus talis uel potus pa-
rum malus fuerit:infirmi tamen ap
petui plurimum conformis non est
patienti totaliter denegandus. Ait
enim ypocrates secũda particula af-
forismorum:parum deterior cibus
& potus delectabilia uero meliori-
busq̃ in ĩ dectabilibus magis appe-

tenda sunt. In hoc tamẽ modus nõ absit nec omnino prohibẽdo nimium rigorosus & leuerus. Indulgendo autem ex toto nimium licentiosus notetur. Expedit autem plurimum medico insistere in ordinãda dieta etiam hoc cum mulieribus in cibo & potu: cibaria alterando: uinũ limphando: aquam coctã uel aliter preparatam ordinando & alia huius modi: etiam usq; ad minuta disponendo: gustando: odorando: immo & aliquando prelibãdo & ponderãdo seu mensurando quecunq; sunt exhibẽda. Sic enim accuratior medicus iudicabitur: uitabitq; negligẽtie uel inaduertẽtie notam. Ita tamẽ in singulis his & consimilibus medicus modum obseruet: ut tamẽ saluo eius honore nõ fungatur mulierum neq; astantium officio: Sic enĩ uilipenderet seipsum. Erit medicus magis sollicitus de dieta q̃ de potione aut cirurgia. Vnde Damascenus: Si dieta curare potiris prosperã inuẽies: propter quod Galie. primo regiminum acutorum dixit: q̃ medicus debet habere duos oculos. Dextrũ attentũ ad uirtutẽ: dieta. s. conseruandam. & sinistrum ad egritudinem depellendã & fugiẽdam per potionem & cirurgiam. In singulis uisitationibus studeat medicus aliquid noui facere uel ordiare uel mutare: subtrahere uel addere: ne frustra uideatur omni uice uisitasse. Ad usum tamen medicinarũ: si deuenire opus fuerit: utatur medicus mitioribus & nature magis familiaribus. Erit igitur in usu eius medicinã potius cibalis q̃ uera & pura medicina. Nam blandiri corpibus humanis patientibus magis prestat: & hoc si cura blanditiua sola morbus depelli possit. Paret itaq; medicias iocundiores & sapidiores. Vnde damascenus in Afforismis: Medicina que temperamento uicina est odorifera. Si secundum eam cibus fieri possit optimum esset medicinarum uirtute tamen integra seruata: ut inquit galienus: Et in hoc bona caute sa obseruetur: ut cũ brodio aliquando exhibeatur: ut mãna & aliqua cõ similia. Laudauit enim Damascenus in Afforismis suis quietem sup potionem: idest dimissionem medicine. Vnde Galienus octauo meimir dixit: Cibi apd ea que nutriuntur: idest membra familiaritatem secundum bonam substantiam hẽnt: quod est maximum. In curis passionum que fiunt secundum discrasiam: optime enim operantur ea que cũ hoc q̃ sanant discrasiam possunt nutrire. Ad puras uero medicinas cõuersus medicus: si opus fuerit: eas potius paulatim q̃ subito prestat approximata: & exterius magis: q̃ interius: hoc tamen faciẽdo: prout sanã de dispositionis requirit necessitas.

Solutiuas medicinas quoad fieri potest deuitet: earum usum differat q̃ si eis uti oportuerit expedit ut eas cognoscat medicus quas ordinat ut non ordinet pro salute leiseram. Cauere quoq; debet ne in substãtia earum sint sophisticate: aliter falsificate: ne sint in earum dosi uariate: ac sint corrupte: aut nimia uetusta-

te consumpte spiritum non haben tes:eas quoq; uel consolatas: uel ad eorū consolationem protinus intē dat. Caueat medicus usum medicia rū opilatarum:ut possibile est:& cū eis īdiguerit eisdem refractis: & po tius exterius q̄ interius: & p īscrius magis q̄ supius approximatis ut pci pit mesue in sua cōsolatiōe medicia rū. In cura egritudīs nō dātis indu cias:ut doloris intēsi colici uel squi nātie:expedit medico pmptū esse & solertē & copiosum in exhibēdis re mediis gradatim unū post aliud si ne intermissiōe administrādo. pluri mum enim laudandus est medicus cop iosus in remediis psentaneis. Ex pedit tamē medico ut cautus sit se cundū discursū tēporū distiguet an tiquorū canones:quoniā natura hu mana & oium inferiorum permuta ta:& imbecillior facta: continuoq; labitur in defectum:ut denotat sta ture minoratio:corporū robur:opa tionum pfectio:oīa diminuta & ui te abbreuiatio. Facit aūt ad hoc nō parū prauū & inordinatū uiuentiū his tēporibus regimen. Genus. n. hūanū: teste galieno in de regimine sanitatis in gulositatem lapsum: in incontinentiamque precipitatum: de curato factū est discretū:propter quod semē eius est tale & qd ex tali semine nascit:inde generat discretū modicum adhuc uiuens:quo fit :ut imbecilli nature humane iam facte multa que olim fuerūt remedia po tētia uel salubria hodie uel sūt mor talia uel debilia uel inutilia. Testis ē mihi Serapio primo breuiarii dicēs elleborū nigg: qui securior est albo nunc esse diuidendū: & elleborus albus tempore mesue erat intolera bilis:sicut uenenū perniciosum pro pter debilitatem nature. Recte er go diciē medicis nostri tēporis quos mūdi labor agitat antiquorum dog mate secundū temporā distinguite: & effectū nature oī intentiōe libera te. Expedit medicum recte cōside rare patientium diuersorū naturas diuersas:ut caute pcedat. Unde Ga lienus super ultimo Epidimiorum ypocratis :ait quosdā tales eē qui de lectationibus se & eorum desideriis cōtinēt:& aliq ecōuerso bene se ab illis cōtinent. Terrebit igiē medicus & ex officio suo trepidabit patientē inordinatū & incōtinentē:sibi quo- q; efficacia predicēs que ide possūt sibi accidere incōmoda ex inconti- nentia. & si persistat incontinens ali quantulū cōdescendēdum est illius desideriis. Dixit galie. sexto meimir qui regulari utiē metado. & cū hoc cognoscit simpliciū farmacorū ui- res:nunq̄ carebit auxiliis:siue more tur in neore:siue agat aliquod opus in agro: siue sit in itinere farmaciis carens:sicut existratus scribit:q; cu- rauit se cū rubi succo :nō psente ī il lo loco alio farmaco. Si acciderit patiētē nolle uti remedio sibi admi nistrato:ut aqua sumac:que cōfert ī disinteria & fluxu uentris:colorāda est ad similitudinē uini: & diceē eā esse uinū limphatū. Similiter de ui no granatorū :dicendo patienti q; ē uinum uerū:sed paucisez. Caueat medicus approximare fomentatio-

nes infrigidátes uel ẽbrocas circa aliqđ mẽbꝝ tpe crisis:neqꝫ tpe sudoris uidelicet in declinatione paroxismi pluriũ febrium. Expedit medico: si post exhibitũ farmacum solutiuũ nõ sequat inde solutio inculpat astãtes uel malum regimẽ infirmi: ut q dormierit uel nõ dormierit super assumptũ farmacũ; uel q exposuerit se aeri uel uento:aut q iratus & cetera similia. Non debet medicus cuicunqꝫ dolori leui contingenti in febribus exhibere medclã nisi excesserit. Si egrotantẽ in piculo uite dereliq̃t medicus nõ fuertat ad eũ ne forte obiẽs frenesi:obuiet fũeri uel exeqiis illius: sed mittat faũlus uel nuncius :ut inquirat de statu illius.

Et bona cautela est:ut si uespere illum uisitaueris: & dereliqueris illum ualde aggrauatum ita ut dubites de eius morte in nocte dicas illis de domo illius: ut bene tempestiue significent tibi de statu illius: si mane ueneris nuncius iam innotescet tibi de conditionibus patiẽtis. Si nõ ueniet:iam coniecturari poteris de eius morte. Fugiat medicus quantum possibile est morituros neqꝫ ualde propinquis morti aliquid operetur :ne si moriatur cito: dicatur se illum interfecisse neqꝫ sit presens dum homo moritur.

De spãli cautela circa aliquos morbos:& corpora. Rubrica.

Expedit medico eorum corporum curam renuere ex quorum cura facile potest incurrere infamiam: sicut precipue sunt infantes:pregnãtes:& oculorum egritudines. Laborãtibus preterea lapillo nullum excidat sed ex parte eius artis hoc negociũ permittat medicus:ut precepit ypocrates in suo iureiurando. Caueat igitur medicus dum pregnantes curat si cõtingat eas curare ne pregnãti exhibeat medicinam:nisi quã qui sunt de familia eius preparãt:uel saltem bene noscant:sicut ius pulli mãnã: & talia leuia. Quod si ad fortiora deueniendum sit:sicuti etiã ad flobothomiã caueat ne solus talem prouinciam aggrediatur : sed sociũ habeat : ne solus imputetur de aborsu :si contigerit. Sit memor si ad prouocationem aborsus aliquo speciali casu ducitur minus malum esse in principio inpregnationis : q̃ ultra procedente:quia non est tante perfectionis. Obseruet precepta ypocratis in iureiurãdo. Nullius rogatu mortiferꝝ uenenum alicui det medicus:neqꝫ id cuiq̃ consulat neqꝫ assignet: neqꝫ qd significet:neqꝫ de eo loquatur:neqꝫ pregnanti mulieri ad interficiendũ fetum potionẽ porrigat:neqꝫ cõsulat:imo protinus deneget:neqꝫ quale:aut qđ sit cuiq̃ cõmemoret:& petentẽ corripiat & rep̃hendat. Quod si reprehensio nõ proderit cõtra tales proteruo uultu omnifariã est insurgendũ. Ad medelã corporꝝ neutrorꝝ ut nũc nõ statim approxĩet medicus solutiua fortia:ut pillu.cochias:uel aliud hmõi: qa multi taliũ: & multotiẽs euadũt p solã dietã:& passio p cõstitutionẽ aeris sequẽtibus diebus ex se recedit nullo adhibito medicamine.

De mercede medici accipiēda.

Licet intentio medici non debeat esse in medēdo ad pecuniam: sed a deo retributionem & meritum expectare: auctore Halyabate: Attamē quia expedit medico quoad fieri potest celerius: ut eger cuius cura salutis sibi commissa est sanitati pristine restituatur: precipiente ypocrate in suo iureiurando: medicum nemini egritudinem dilaturum. Egritudines enim cum prolongantur nō relinquunt medicum omnino immunem ab infamia saltem apud uulgares. Inter ea autem que opitulanē ueloci saluti est ut patientem: & qui sui sunt pro uiribus alliciat & obligetut mādatis suis obediant. Ideo studium medici sit: & ꝙ nō sit postponendum ut a patiente suo decenter satisfiat. Sic enim medicus maioris apud illum efficietur auctoritatis: illum excellentiorem iudicat: ipsum sibi ad humanā cōmunicat politiam: Illi omnes obtemperaē conantur: ne amittantur expense: sicq̃ demum citius sanatur: Iuxta illud: empta solet care multis medicia iuuare. Si data sit gratis nihil confert utilitatis. Triplex autem est modus se habendi patientis ad medicū Vnus quo patiens dicitur diuinus: respectu medici. & hoc quando ī firmus uehemēti lāgore cruciatus medicum deprecatur de restituēda corporis sanitate. Dyabolicus uero: dum sanitate iam adepta medico ut decet non satisfacit: illū negligit medico obuians: illum fugit ueluti diabolicis uestigiis cō[illegible]natum: sed humanus: si patien[illegible] sanatur: & post adeptā san[illegible] medico iuxta merita satisfaci[illegible]llum sibi reputās dominum & amicum. mercedem igiē condignam sine intermissione recipiat medicus. Neq3 unq̄ sit oblati negator: nisi fortasse sibi quid prius intulerit tanti: & maxime cum minor aut mediocris fuerit medicus: Dignus est enim mercenarius mercede sua. Meminerit medicus artem medicinalem: & precipue curatiuam marti ascribi oībus fere planetis odiosioris irremuneratiōis ob iurgio: & omnis iniquitatis datori: propter quod expetit medici negocium ne decipiatur primitus firmare nisi patiens magnificus fuerit: & curialis: uel fuerit tibi affinitate cō iunctus: aut pauper: ex hoc enī centuplum accipies. Ex alio lex affinitatis suadet. Pauperes uero & egeni non sunt opprimendi neque deserē di intuitu saltem pietatis: cum inde consurgat medici laudabilis fama. Quod enim habundanter medicus accepit pauperculis uelit amore bonitatis Saluatoris nostri impartiri. Ab aliis uero accipiat: omni tamen cum modestia q̄ ut uolens uelit: & quasi ueluti non aduertens animaduertat: & quasi renuens libenti animo manuum cum dexteritate porrigendo recipiat: ne de nimia siti & auiditate notetur. Nec profecto ē nostratum iter ceteras miserias dura conditio: ut patientibus uideaē nihil nři in eorū uisitatiōibus impē

dere.ppter quod obsequia medicorum innititur t[illegible]d multū. Nisi ergo medicus pre[illegible]ia recipiat labor eius uertet in dānum[illegible]d cū labor ē in damno mortalis c[illegible]scit egestas & qui emit rem care:& eā uult donare disponat se mendicare. Meminerit quoq3 medicus ꝙ sine bõis exterioribus quorū fortuna est domina non contingit eē hoīem felicem neq3 ab eius memoria excedat preceptum antiquum. Dū dolet infirmus medicus sit pignore firmus:ex pers langoris nō ē méor huius amoris. Et iterum dū morbus fortis est medico promittitur.

Licet autem hec obseruāda sint in mercedem accipiendo: in petendo tamē eam caute procedat medicus: neut aiunt:in fractiōe panis digno scatur.plerūq3 enim medici ita modum excedunt in petendo ut ars nostra uilescat:imo & aliquādo pro foro: & in iudicio litigādo statuunt.p cessus ordinarios.aut q̄ profecto ui tuperandi sunt:in oī enim negocio cauendum est:ut nequit nimis. Si ergo contingat patiētes periodo flegmatis i dādo piodicare:motu scilicet quotidiano:aut motu colere de secundo in secundū :ferat medicus equo animo: Sic enim non tolerabilis est his nostris luctuosis temporibus conditio. Si autem contingat ut plurimum sit patientem in dando ad peryodū melancolie de quarto in quartum peryodicare bõa cautela est ut medicus aliquam de diurnis uisitationibus negligat:matutinam uidelicet:aut uespertinam. Sic enim notum fiet patienti uolēti intelligere cām. Et stimulabitur: ut sequenti uisitatione medico satisfaciat:& oīo quantū est possibile:interrumpendi sunt motus quartani:quartani & sextani: & qui in amplius.ptendunt:ceu iutiles medico & oīo perniciosi. Quod si surdū se prebeat patiens:hac cautela ad aliā deueniendū est: ut astantem fidū :uel apothecarium.uel alium in quo cōfidet medicus mōeat ueluti ex se:uel patientem:uel affines aut aīcos moneat ut medici memores sint:si festinam salutem patientis exoptent.

Capitulum quintum.

De modo se habendi medici erga pscētes:& prīo erga ifirmo astātes

Xpedit medico cū familia
ribus domus patiētis uer-
e ba nõ multiplicare nisi ea
tātū que ad ifirmi curam

pertinēt:sed pministros idoneos cōscios exequendo ea que ab eo ordinantur:iuxta uarietaté ipsorū & oc cursum synthomatū:& aliorū similiter & que fideles& sollicitos ī flobotomando uentosando:& scalpellando & sanguisugas apponēdo:& ī fricando:& ligaturas in extremis faciendo:& in oībus aliis acquisitis.p officio astātis:neq3 post hoc habeat medicus hoc pceptū:imo ad inuentionem aliquorum talium:& inuentorum cōseruationem pro uiribus euigilet:nā etiam mediocris error circa ea que sunt astantis potest esse causa interius patientis. Et his talibus utator & procuret: ut decenti eorum mercede accipiantur.p astan

tibus infirmorum suorum. Et circa eos existens talis astãs honorem medici tutatur:ipsum summis laudibus extollat:& presto sit ut fideliter exequant que per medicum ordinantur. Si uero ut plurimũ sit:si ueniat astantes idiotas:utatur medicus bona cautela:ut eos sibi reddat beniuolos:eorum officium laudando & modum:sollicitudinẽ: amorẽ & diligentiã. Sic enim faciens cum astantem sibi deditum ut partes cõcernentes honorẽ:& utilitatem medici tueãtur. Si tamen arrogans eẽt aut presumptuosus:uel insolens: nimium.sibi ascribens: Bona cautela medici est:ut eius insolẽtiam cũ bona modestia refrãgat :eius dicta uel opera non omnino acceptando:sed uel mutando:uel aliquãtulum limitando:uel quomodolibet alio modo uariando:ne omnia sibi ascribat Tutius tamẽ est ut eum sibi aĩcum faciat q̃ cum eodẽ altercari:nisi medicus tante auctoritatis esset ut posset ipsum a passione rẽouere:& eius loco alium substituere. Et omnino oportet medicũ in omnibus eẽ sagacem & astutum.

De modo se habendi medici erga mulieres patientis.

d Iligẽter aduertat medicus: ne infamiam inhonestatis incurrat. Erit medicus auctore halyabate procul ab omni libidine: Nec ad cuiusq̃ ca de causa matrem aut uxorem :ceteraue.f.que egrotantis sunt intueatur. Cum mulieribus igitur domus ĩ sirmi uerba non multiplicet medicus nisi tamen que ad illius curã pertinent. Eis non pe[...]tibus prebeat consilium:quãt[...]minus cum eis alloquẽs sho[...]liter enim ludibro esset omnib[...]:& cũ damno & scurrsu lusamiẽ uituperandus. Nihil in secreto in domo patiẽtis cũ aliqua muliere pertractet:nisi ipsa annosa fuerit cum qua de secretis mulierũ perqrer licet. Fugiat neq̧ tactu:neq̧ aspectu in aliquã earum flãmam libidinis inardescere. Non utatur igitur medicus magnis colloquiis neq̧ consiliis:neq̧ risu inhõesto: neq̧ uerbis obscenis aut luxuriosis cũ uxore aut mulieribus patientis. Iurauit ypocrates:& iureiurãdo medicos astrinxit euitaturos se oẽm iuiuriam:omnẽ corruptelã circa genus turpitudinis res etiam uenereas spõte sua:siue muliebria corpora cutauerint:siue uirilia.

De modo se habendi medici erga alios medicos in eadem cura sibi delegatos.

s I ergo contingat:ut moris est plures medicorũ in eadem cura constitutos esse aut ergo post ipsum uocatur:aut ipse post eos uocatur:siceq̧ ẽ de more ut proborum medicorum ordinare:& socios petere:ut fuit etiam mos galieni. Fortasse enim inuenirent plures remedia saluberrima:que non inuenit unus:iuxta illud:Quod tu non nosti fortasse nouit offellus:In quibus casibus sunt cautele obseruande. Non psumas solus curare egritudinem de qua rationabiliter mors cognoscit: sed so

ciū uel plures p[illegible]tat. Societas enim
non aufert pre[illegible]um:sed singulari-
tas plerumque in[illegible]niam parit:imo
affinibus & amicis q[illegible]atientis sūt
astringat ad dandum [illegible]bi sociū ali-
as se curaturum nequaquā. Si me
dico incūbit sociū petere: eligat ex
eis nō inuidū:non emulū:non mali
gnum:neq; inanis glorie quesitoré:
sed ex eis fideliore seniorē aliquan-
do & magis ab egro affectatū :cum
quo de cōicato cōsilio fiant singu-
la. Si enim post medicum uocatur
unus uel plures:sicuti opulentiores
quidam fastu quodam deducti plu
res conuertunt ad se medicos quod
nūqd cōferat patiēti uel ne imperti
nens ē proposito. Et sint plebei aut
pure emperici cū illo uel illis nō so-
lenniter:ut moris est conferat casū
patientis. Vilescit plurimum intel-
lectus canonici medici :dedignatur
si sapit:uenietq; forte is plebeius in
aliquam casus notitiā :si canōice cū
eo casum conferat:precipue si per-
spicacis uerbi fuerit & boni iudicii:
ut plurimi reperiuntur. Si uero in
scientia medicinali doctrinatus fue
rit:& ei associatūr in cura:equo ani
mo & benigno de gerendis circa in
firmum conferat seorsū amotis uul
garibus:immo & omnibus amicis:
& affinibus patientis: nisi forte eēt
aliquis medicine professor cui iure
& ex merito non est negandum cō
mercium uel collegium . Vnde plu
rimum dānādi sunt qui publice col
legiant. Tum quia difficile est quin
uel discordia:uel iurgiū uel dissen-
sus aliquis eueniat: seu oriatur inter
collegiantes nō sine uu lgariū mur-
muratione & medicorum contem
ptu. Tum etiā quia presentibus ex-
traneis quilibet exponit se ut uidea
tur socium excellere :ut superior ap
pareat: & hec omnia in proditione
anime eorum. Quod si tecū asso
ciatus:uel plures fideliter agēt: idē-
tidem illi impendas. Si uero ecōuer
so:& tu idētidem illi. Par enim pari
referto:quod placeat uel mordeat.
In collegiando autem obseruetur
modus canonicus principis prima
primi in capitulo de subiectis medi
cine ratiocinādo circa egritudines:
& earum causas particulares:& ea-
rum signa usq; ad ꝓnostica: & qua-
liter egritudo remoueatur: & cuius
cunq; earum rerum esse occultū fu
erit:& ad illud demōstrationem af-
ferre ignotum tale ;siue fuerit cau-
sa;siue signum diuidendo ;numerā-
do;& complendo. Expedit medi-
co antequam socius illi uocetur in
cura ipo sciente de futuro socio or
dinare quecunq; possibile est in cu
ra patientis in quacunq; forma fuē
rit:ne altero superuocato medicus
uideatur in aliquo remedio defecis
se. Quod si dicat publice prouo
catus medicus aliquod remediū ꝑ
ꝑcedētem medicum non ordinatū
dicat ꝑcedētē medicū illd̄ fecisse. &
quotquot adducit in mediū supuo
catus medicus oīa dicat se admistras
se:etiā si uerū nō sit:ne de ignorātia
imputetur. Si uero contingat me-
dicum ad curam patientis alterius
medici superuocari: bona.n. caute-
la:& laude digna ē peteē nūq d alius-

medicus illũ uisitauerit uel ne. Et
si sic aliqua de remediis suis laudet
& eum in socium querat:eumq; uo
care faciat:etiã si discipulus sit:neq;
dedignetur:sed decenter honoret:
& cũ eo scorsum de dispositiõibus
egri consulant uoce submissa & fa-
cie depressa & uideatur super omni
bus attentius cogitare. Quod si ali-
quis illũ errasse cognoscat nõ sit il-
lius erroris publicus ꝓpalator: sed
potius ipsius tacitus corrector. Si
egritudo dat inducias expectaꝛ̃ me
dicum:cuius ista fuit cura principa
lis secũ conferre casum & quecun-
que acta sunt & intelligere: nihilq;
de fiendis approximare: nisi de cõ-
municato cõsilio. Sic enim nisi ma-
lignus sit ipm̃ facis tibi beniuolum
Quod si aliquod nouũ remedium
in mediũ adducas: & dicat ꝓcedens
medicus illud fecisse. Respondẽdũ
ẽ illi:factũ fuit tale remedium eo tẽ
pore quo non cõtulit:sed fiat iterũ:
quia nũc est tempus:& addat illico
aliud remedium:& ita caute proce-
dat. Quod si contingat medicum
socio te inuito exhibere aliquã me-
dicinam ꝓcipue solutiuã uel curam
dimittas manifestata uoluntate tua
prius amicis patientis:uel nõ ꝑmit-
tas eam exhiberi nisi cũ protestatio
ne precipue in egritudine suspecta.
Discussis autem omnibus ꝓ cu
ra patiẽtis:& uisis signis:& collegio
completo accedant ad patientem.
Et si publice aliquid dicat socius:
quod prius non dixerit:uel non oĩo
laudes nisi tepide: uel si laudaꝛ̃t cap
pares:& laudet alter cicoreã:uel ali-
quod cõsimile:ut honori ẽt suo me
dicus cõsulat. Non ẽt malignus me
dicus detractor: quãdũ magis & aper
tius detrahit: tãto minus illi credit̃
Eius uenenũ detegitur: magis diffa
matur: & ueluti gladiũ iugulo suo
apponit. Plurima laude digna est
modestia in oĩ artificio: maxime
tamẽ in medico:sed mixta sit astu-
tie & sagacitati: nam non minus ui
tuperatur nimia simplicitas: q̃ sup-
flua duplicitas & triplicitas. & om-
nino non sit medicus immẽor eius
quod dixit Horatius. Est modus in
rebus:sunt certi deniq; fines: Quos
ultra citraq; nequit cõsistere rectũ.

De modo se habendi medici er
ga discipulos auditores: si doctor le
gens fuerit.

Fficium docentis medici
est hanc artem sine merce
o de & pactione docere: ꝑ-
cepta omnia libenter & fi
deliter tradere. Officium docto
ris medicine est ueritatem scibiliũ
medicine auditoribus manifestare:
que in libris auctorum sunt: bono
animo dilucidare. Iniqui profecto
animi est sciens nolens docere: iux-
ta illud. Infelix qui multa sapit sper
nitque docere. Quecunque exper
ta didicit & inuenit memoratu di-
gna ex eis reuelare. Ab erroribus se
cauere:sempq; discipulos ut ab erro
ribus se custodiãt mõeꝛ̃. Si ꝑti theo
rice i legẽdo icũbat ad opationem
canonum speculabilium se uertere:
ca quoad fieri poterit luce clariora

redderẽ:nõ nul[illegible]os canones practicos interſerere:nō [illegible]pertinenter:neq; ĩ utiliter auditor[illegible]s pſuadere partis theorice utilita[illegible] dignitatẽ quom ſpeculabilia m[illegible]icine ſint ueluti fundamentũ conſi[illegible]ratorꝝ in pte practica nequaꝙ̄ poſt ſe habẽda.

Si uero parti practice:illud idẽ ſuo modo auditores tamen hortari:ut parti curatiue immergãt caſus practicos:& ſecreta remedia ſecũdũ exigentiã egritudinũ ſingulis lectionibus narrare. Partes practice utilitatem:& gloriã:quom ſit ueluti finis cõſideratoꝝ in theorica declarare.

Expedit tamen ita oĩbus ſuadere & eos ad medecinã allicere ita theoricã:ut non totũ adoloſcẽtie tp̄s in ea conterãt:& precipue in quorũdã modernoꝝ ſpeculationibus:ne ĩ illis theorice giris:atq; meãdris uelu ti in ſyreneos ſcopulos cõſeneſcant non aliter ita etiã ad partẽ operatiuã eos allicere:ut theoricã non negligant ſine qua nec ſcitᷣ pratica per ſcẽte:neq; ſaluatur quis ab errorẽ in actu operandi.

De modo ſe habendi medici erga aromatatium.

Expedit medico eligere ſibi ſidelẽ aromatarium & q artem ſuã nouerit oĩ modo opportune tã in ſimpliciũ cognitione ꝙ̄ in eoꝝ per artificiũ debita pmixtione ad antidota componenda quocũq; modo & forma illa debeãt miniſtrari:& in aliis que ad artem pertinent ſit inſtructus illiq; ſuadere:& pcipere:ut medicinas eligat congruas:eaſq; precio cõdecenti uendat. Preſtat medico ſi medicinã ſolutiuam ordinat: uel opiatam:ut ipſe pſens adſit & inter ſit:ut cõuenienti qualitate:& ordine:& pondere pparetur iuxta medici pceptum:ne error cõmitatur. Si contingat medicũ ordinare aliquã medicinam ſolutiuam:uel opiatã in aliqua egritudine timoroſa ad ſugiendam inſamiã poſſibilem eueni re ſi ſorte medicina iſta effrenitaret nimiũ ſoluendo:uel opiata nimium ſtupefaceret & res ſuccederet in ſiniſtrũ bona cautela eſt ut nõ ordinetᷣ tota doſis:uel nulla fiat mẽtio in receptariis per ſcripturã. Ne ſorte ſi res male ſuccederet uenirent amici ad uidendũ que medicina fuit iſta: & ita iſamiaretᷣ medicus:ſed ſecrete cõmittantᷣ aromatario ſideli qd acturus ſit& ĩ ꝙ̄ doſi :cui pcipiatᷣ medico:ut nemini dicat ordiationem illã:neq; illius appareat ſcriptura.

De modo ſe habendi medici erga plebeios.

Non eſt parum difficilis medico hic modus uiuendi quom oĩs plebeius uulgaris ydiota ignorãs ẽ. Omnis aũt talis ignorans eſt malus ſem p ſcindẽs in cõtraria:caute pcedendum eſt maxime medico conducto ad curam alicuius cõmunitatis. impoſſibile eſt enim omnibus indulgere:& complacere. Vnde hãc noſtratum ut ita dicam miſeriam& ĩſelicitatem conſiderãs galienus in libro pnoſticationũ auctoritate platonis ait. Si debent compari ab inſãtibus : uel ab hominibus inſipien

tibus medicus & cocus.cocus non ĩ
medico id quod plus deportabit.
Expedit igit̃ medico ut omnibus
existat notus bõa fama & doctrina
nemini tamẽ familiaris ne nimia fa
miliaritate contemnatur. Si tamẽ
cum aliquo uulgari affinitate con-
iunctus sit:& magis illi familiarem
se prebeat excusaturo.Non seuerus
neq; crudelis:ne propter illa deuite
tur. Vulgo moribus & gestis & ue-
stitu laudabiliter se ostendat. Si cũ
uulgaribus sermonem habere con-
tigerit nullius dicta reprobet.Cum
eis nõ est altercandum:sed affirmet
que cõmunitati hoĩum uidẽtur: &
laudet ueluti utilia. Omnibus af-
fabilem se reddere:neminem sper-
nere:omnibus benigne remedia ex
hibere. Quom tempus loquen-
di datur medico:sit ille affabilis: or
nate & pulchre cum quadã grauita
te loquens ẽt in parabolis aliquãdo
dicunt sapiẽtes: nõ pudeat medicũ
uocari parabolanũ:quũ euangelica
lectio doceat summum medicum
Iesum xp̃m fuisse parabolanũ:id est
in prabolis loquutum.Oĩs autẽ xp̃i
actio nostra est instructio.Iurgia:li-
tes & partialitates:que plurimũ so-
lent oriri & foueri ĩ ciuitatibus uel
cõitatibus quouis modo fugiet cõ-
mune bonum ciuitatis illius uel pa
trie zelet:laudes uulgi nõ cupiat:nã
uulgus ignobile non discernit peri
tum ab imperito laudãdum: uel cõ
mendandum a uituperando.Hono
res seu reuerentiã sibi exhibitas nõ
spernat:propter quod si per ciuita-
tem uel alia loca publica trãsire cõ
tingat equester falle[illegible]tus uel pedes:
& cum reuerẽtia sa[illegible]etur:unicuiq;
reddat consimil[illegible]andum se porri
gens. Pete[illegible]us consilia medicus
conditiones [illegible]etentis: & materiã pe
titam consideret diligenter.Nam si
petens fuerit fide dignus: neq; a ca-
su petens & de re licita petat:ei con
silium ẽ exhibendum.Hic tamẽ bo-
nam cautelã seruare oportet: ut ars
magis sit in precio: Medicũ tamen
ex improuiso petenti:& quasi a cãu
nõ illico medicus prebeat remediũ
etiam si in promptu haberet reme-
dia:Sed differat precipue si disposi-
tio de qua petit̃ dat inducias:& iu-
beas illi ut in crastinum deferat uri
nã:ut uideat̃ uelle maturius ĩcedeꝛ.

Capitulum Sextum & ultimũ.

De modo se habendi medici q̃-
tum ad ea que extrinsecus sunt.

s It medicus quo ad facultа
tem diues:uel saltẽ nõ oĩo
egenus eius locus habita
tionis :siue domus oĩbus
notus: ut inueniri possit :emergente
necessitate.Hospitiũ tamẽ eius quo
ad intima secretum ;paucisq; notũ
non resonans ;nõ calcatũ:& in cur-
sibus dixit conciliator.nõ etiam mi
tris & uexillis medicinalibus orga-
nis insignitũ. Nõ est medici quere
re festiuitates;neq; cãtus:neq; tripu
dia.Non sit medicus pulsator ĩstru
mentorũ musicalium.nõ prostibu-
lorũ uisitator. Non cõuersef̃ cum
pollutis &publice peccatoribus aut
infamibus aut flagitiosis hoĩbus:&
precipue homicidis.Nõ occupetur
in rebus publicis & negociatiõibus

Ex his enim o[illegible]tur:ut fundamenta medicine negligantur.cōfidentia in firmi de medico [illegible]ellitur. auctoritas minuitur:& den[illegible]tilis & nociuus medicus iudica[illegible] Nō intromittat se medicus ī emēdo necessaria domui:pcipue circa uictū quotidianū.uilescit.n.& a uulgo notaᵗ. Nō uēatiōibus occupeᵗ. nō armis. nō in alchimia qua hoīes postremo solum ditantur spe:fuligine:& stultitia. Non agricultura. Non pōposus per ciuitatem īcedēs & ut sit ad unum dicere omnis medici īten tio:& occupatio sit circa medicinalia duntaxat. Dixit haliabas: uolēte itaq3 medicum esse pfectū: obseruare opportet hec mādata:& eis informari qui ducti sūt moribus,nec contemnere oīo. Si.n.his inhesérit medela eius recta hominibus cō placens fiet :inclinabunturq3 ad eū: amabitur:honorabitur .hōesta erit eius fama apud eos:nec nō cum his meritis & pmiis premiabitur apud deum. Inquit nicolus: ad conuiuium inuitatus medicus si potest primum locū sibi non uendicet: neq3 ostendat se īportunum:neq3 fameli cum .nullum cibum uituperet .nulumq3 fastidiat:esto etiā q̄ uituperādus esset :sed summe laudet qualitatem :& quātitatem extollat. non cōmendet ad implendū uentris lacunam:sed in cibo & potu sobrius sit.

Et si in domo patientis fuerit tūc cum ciborum oblectationibus occupatus fuerit :non obliuiscatur patientis:sed ad infirmum mittat : & de statu eius inquatut nomine sui patiēs cognoscat: q̄ medicus etiam inter delitias sui non obliuiscatur.

Cūq3 a mensa surrexerit ad infirmum ingrediens dicat sibi optime paratum. Hec q̄dem sunt :que ad medicum referri opportet que qui inuiolata :incorruptaq3 hoc modo pure & sancte :recteq3 seruauerit ur bes frequentando nō uerbis solum ue3 etiā re medicus censebitur: uitaq3 arteq3 sua felicissime:fortunatissi meq3 fruetur:eius nomen: & gloria apud uniuersos homines:& nationes imperpetuū celebrabitur. Trāsgredienti autem contraria omnia euenient. Finis.

Deo gratias Amen.

Ad ementes librum hunc.

Que cuncta tenuit:tenet hic libellus amice
  Ypocras:& canonum qui sapiere senex.
Hunc eme si poteris:poteris modo cūcta doceri:
  Et cautelarum diceris hermogenes.
Hunc uerona quo zerbus gaudet scripsit appollo
  Direxit mentem:cetera cuncta sibi.
Hunc eme qui cuncta senum:ueterumq3 prioꝝ
  Scire cupis:alter eris appollineus.

Dominicus berthonus.